

ÖSSZEFOGLALÓ KÖZLEMÉNY

Képzési programok fejlesztése – az ápolói oktatási programok fejlesztési irányjai

VIZVÁRI László

ÖSSZEFOGLALÁS

Az oktatási programok kulcsszerepet játszanak az oktatási folyamat irányításában. Fontos és hasznos információkat tartalmaznak a képzések megszervezéséhez és lebonyolításához a képző intézmények, az oktatók és a tanulók számára. Ez a kérdéskör napjainkban kiemelt jelentőséggel bír, mivel a szakképző intézmények autonómiájának erősödése, a programtervek (PTT) kötelező jellegének megszűnése új kihívások elé állítja az iskolákat. A szabályozás alapján a szakképző intézményeknek a képzési és kimeneti követelmények (KKK) alapján önállóan kell kidolgozniuk képzési programjaikat, (amelynek része az oktatási program) s a továbbiakban nem támaszkodhatnak a központilag kiadott programtervek iránymutatásaira.

Az alábbi összefoglaló tanulmány áttekinti azokat a módszereket és megközelítéseket, amelyek segíthetik a képzőket a minőségi ápolói oktatási programok elkészítésében.

Kulcsszavak: ápolóképzés, oktatási program, tanulási eredmény

Development of training programs – development directions of nursing education programs

László VIZVÁRI

SUMMARY

Educational programs play a key role in managing the educational process. They contain important and useful information for training institutions, instructors and students, for organizing and conducting training. This issue is of particular importance nowadays, as the strengthening of the autonomy of vocational training institutions and the end of the compulsory nature of the program curricula present new challenges to schools. Based on the regulations, vocational training institutions must independently develop their training programs (of which the educational program is a part) based on the training and output requirements (KKK) and can no longer rely on the guidelines of the centrally issued program curricula (PTT).

The following summary study reviews methods and approaches that can assist educators in creating quality nursing education programs.

Keywords: nursing education, curriculum, learning outcome

VIZVÁRI László
pedagógia szakos előadó,
közoktatás-vezető, Kanizsai
Dorottya Katolikus Gimnázium
mentőtiszt, Inter-Ambulance Zrt.
ORCID-azonosító:
0009-0008-2838-1024

Levelező szerző

(corresponding author):

VIZVÁRI László

E-mail:

vizvari.laszlo@gmail.com

Beérkezett: 2023. november 3.

Elfogadva: 2023. november 7.

 | Hungarian | <https://doi.org/10.55608/nover.36.0026> | www.eLitMed.hu

A programfejlesztés irányzatai

A tanterv meghatározása

A tanterv, másképpen curriculum a latin a currō (futni, versenyt futni) igéből származik, jelentése a régi latinban futást, pályafutást, folyamatot, lefutást jelentett. A pedagógiában ez alatt a tananyag kiválasztását és tananyag elrendezését értjük, amelynek különböző szintjeit különítjük el (szilabus, oktatási terv, curriculum, cor curriculum, local curriculum) (Bárdossy, 2006).

A curriculum minden esetben a pedagógia filozófiai megközelítése által determinált, ezért a szak-

irodalomban számos meghatározása ismert. Az irányzatok közös eredőjét talán legjobban *Eisener* foglalja össze, miszerint curriculum „a tervezett tanítási/tanulási tevékenységekre vonatkozik, amelyeket az oktatási intézmény biztosítani kíván tanulóinak számára” (Eisner, 1994). Ahhoz, hogy a fogalom sokszínűségét érzékeltessük, érdemes áttekinteni a főbb curriculumfejlesztési irányzatokat. A tantervekben ezek vegytisztán csak ritkán jelennek meg, a fejlesztők legtöbbször ötvözik az irányzatokat.

Meg kell említeni, hogy mit jelent általában a tanterv. Az oktatási programok két szintjét szokás elkülöníteni: a makro- és mikrotervet. A makrotervet (központi program) országosan egységes

képzési alapelveket fogalmaz meg, leginkább a core (mag) curriculum műfajához hasonlatos. Alapelveit és tartalmát általában az állam vagy állam által feljogosított szervezet határozza meg. A makrotanterv alapján a mikrotantervet (helyi tantervet) a képző intézmény dolgozza ki. Az intézmény alapelveihez, lehetőségeihez adaptálva, helyzetelemzés alapján alakítja ki oktatási programját. A továbbiakban, egy rövid filozófiai és strukturális áttekintést követően, a mikrotanterv elemeivel foglalkozunk, tekintettel arra, hogy a szakképzési törvényben megfogalmazott oktatási program műfajilag ehhez áll a legközelebb.

A programfejlesztés filozófiai irányzatai az ápolóképzésben

Tartalomalapú filozófiai irányzatok

A tartalomalapú programfejlesztésre leginkább a konzervatív szemléletű (perennializmus, esszencializmus) filozófiai irányzatok a jellemzők. Ezen felfogások nem veszik figyelembe a tanulók szükségleteit, kizárólag a szaktekintélyek (oktatók) tudására fókuszálnak, míg a tanulót passzív befogadónak tekintik. A képzési programokban elsősorban az „örök értékek” az akadémiai jellegű (például anatómia, élettan, társadalomtudományok stb.), klasszikus orvostudományi tantárgyak (például klinikumok) dominálnak. Az ápolást mint egy „független” témakört kezelik. A tanítás során elsősorban az irányított tanulás módszereit (például előadás, bemutató, gyakorlatok stb.) alkalmazzák. A tanulókkal szembeni elvárás, hogy a vizsgákon az elsajátított ismereteket reprodukálják, a gyakorlatokon az elsajátított feladatsorokat végrehajtsák.

E módszer előnye, hogy ez már egyszer működött (a fejlesztők is ebben a közegben nevelődtek), jól strukturálható (a tudományterületek jól körülhatároltak), a tantárgyakat tanító tanárok által elfogadott (a képzésük során egy-egy tantárgy, tantárgycsoport oktatására készítették fel őket). Világszerte az ápolóképző intézmények többségében ez az irányzat az uralkodó.

Folyamatalapú filozófiai irányzatok

A folyamatalapú megközelítés az experimentalizmus filozófiájából táplálkozik, amelynek lényege, hogy segítsék a tanulókat a tanulás elsajátításában. Álláspontjuk szerint az oktatás hatékonyabb, ha a tanulók aktívan vesznek részt az oktatási folyamatban, kísérleteznek, saját élményt gyűjtenek s maguk fedezik fel a világot. A tanároknak nemcsak a tudás átadása a feladatuk, hanem hogy segítsenek a tanulóknak meg tanulni, hogyan találják meg az információkat,

elemezzék és értelmezzék az eseteket, szituációkat. Az alternatív megoldások keresése, például projekt-feladatok megoldása során a tanulók elsajátítják a jelenlegi és jövőbeli élet- és szakmai helyzetek kezeléséhez szükséges készségeket.

A tengerentúli ápolóképzésekben egyre inkább teret hódítanak az ilyen típusú tantervek, amelyek merőben más megközelítést várnak el a tantervfejlesztőktől, oktatóktól és az iskoláktól.

Eredményalapú filozófiai irányzatok

Az eredményalapú megközelítés abból a feltevésből indul ki, hogy rengeteg az idők folyamán felhalmozódott tudásanyag, amiből csak azokat az elemeket kell megtanítani, amelyek a napi gyakorlatban relevánsak. A tantervekben meghatározásra kerülnek azok a kompetenciák vagy eredmények, amelyeket minden tanulónak el kell érnie a program végére. A módszer leginkább a kritikus tantervelméleti irányzatokból táplálkozik, ezért jelentősen eltér a napjainkban használatos ápolói tantervektől (Uys & Gwele, 2005).

Az eredményalapú oktatás kompetenciaorientált, teljesítményalapú megközelítése az oktatási folyamatnak, amelynek célja, hogy az oktatási tartalmakat a munkahely igényeihez igazítsa, egyben fejlessze a tanulók problémamegoldó képességeit. Spady számos eredményalapú programot elemzett, és három megközelítést különített el:

- A hagyományos modell jellemzője, hogy a hangsúly továbbra is a klasszikus tantárgyi ismereteken van, amelynek tartalmát az oktatók állítják össze. A tantervi tartalom tudományág-specifikus, megfelelő tantárgyi integráció nélkül. A tartalom reprodukálására összpontosít: nem fordít elég figyelmet a készségek, ismeretek és értékek összekapcsolására vagy integrálására. Ezen modellben a pedagógusok nem sokat változtatnak a tanítási/tanulási módszereiken – a dolgok ugyanúgy folytatódnak, mint az eredmények meghatározása előtt.
- Az átmeneti modell szintén az akadémiai tantárgyak köré szerveződik, de inkább azon keresztdiszciplináris készségek fejlesztésére összpontosít, amelyekre a tanulóknak szükségük van az egészségügyi ellátórendszerbe történő integrálódáshoz. Az átmeneti modell tervezése az eredmények meghatározásával kezdődik, és az oktatási tartalmakat ezen eredmények elérésének érdekében használják fel, és nem pedig fordítva. A tananyagtartalmak meghatározásakor az alábbi kérdést teszik fel a fejlesztők: Miért kell ezt tudniuk a tanulóknak? Mire és hol

fogják használni a munkájuk során? Itt különös hangsúlyt kap a tudás, a cselekvés és az elvárt viselkedésmódok, attitűdök integrálása. Az átmeneti modell a hagyományos vizsgák helyett alternatív értékelési módszereket és osztályozási rendszert alkalmaz, mint például a portfólió.

- A transzformációs modell a sokféle kompetencia (tudás, készségek és attitűdök) komplex oktatására helyezi a hangsúlyt. A lényeg a tanult ismeretek, készségek és attitűdök felhasználásán és alkalmazásán (alkalmazott kompetencián) van, nem pedig az előírt tartalom befogadásán. A tanár szerepe is megváltozik a tanulási folyamatban. A tanár segítőként és nem pusztán előadóként vagy tudásközvetítőként vesz részt a folyamatban, figyelembe veszi a tanuló tanulási szükségleteit, folyamatosan visszacsatol, ezzel is segíti a tanulókat a kompetenciáik megszerzésében (Spady, 1994).

Az eredményalapú fejlesztési modell felépítésével és fejlesztésével a későbbiekben részletesen foglalkozunk, tekintettel arra, hogy ebbe az irányzatba tartozó *tanulási eredményen alapuló tananyagfejlesztés* (TEA) 1997-től a hazai felsőoktatásban, míg 2019-től a szakképzésben is irányadó.

Oktatási programok szervezésének irányzatai

Lineáris programszervezés

A lineáris tananyagfejlesztés olyan oktatási megközelítés, amelyben a tananyag egymás utáni sorrendben épül fel. A tananyagot egy előre meghatározott, általában egyirányú sorrendben állítják össze. A diákoknak követniük kell ezt a struktúrát az anyag megértéséhez és elsajátításához. A tananyagban általában csak előre lehet haladni, mivel minden új témát a korábban tanultakra építenek fel. A diákoknak általában ugyanazon időtartamban vagy ütemezés szerint kell haladniuk a tananyaggal, amely csak korlátozott rugalmasságot biztosít az új ismeretek elsajátításához. A diákokat általában egységes osztályozási rendszerben értékelik.

A lineáris tananyagfejlesztés előnyei közé tartozik a strukturált és következetes tanítási módszer, amely segíthet a diákoknak a témák feldolgozásában, megértésében. Ugyanakkor hátrányai is vannak a lineáris építkezésnek, mivel nem minden diák tanul azonos sebességgel és módszerrel. Az egyénileg eltérő tanulási stílusokat vagy igényeket nehezen tudja kezelni a rendszer. Ezenkívül nem minden tananyag vagy témakör alkalmas a lineáris megközelítésre, és bizonyos témák esetében a flexibilitás és a többszintű hozzáférés fontosabb lehet.

Spirális vagy koncentrikus programszervezés

A spirális tananyag egy olyan oktatási struktúra, amelyben a tanulók ismételten találkoznak ugyanazokkal a témákkal és tananyagokkal, de minden alkalommal mélyebb szinten vagy szélesebb kontextusban dolgozzák azt fel. Az elrendezés során a tananyag fokozatosan és ismételten bővül, miközben a diákoknak lehetősége van a korábbi ismereteik elmélyítésére és alkalmazására. Ezen struktúra előnye, hogy a képzésből több kilépési lehetőséget biztosít. Hátránya, hogy időigényes és nem mindenkor sikerül a tudásanyagot megfelelően elmélyíteni.

Moduláris programszervezés

A moduláris tananyagfejlesztés során a tananyagot különálló modulokra bontják, amelyek önállóan tanulhatók és taníthatók. A moduláris tananyagok lehetővé teszik az oktatási tartalom könnyű testreszabhatóságát és alkalmazkodását a diákok igényeihez és a tanítási körülményekhez. A modulok önállóan is tanulhatók és taníthatók. Minden modul célja, hogy a meghatározott tudást vagy készséget közvetítse, és képes legyen önmagában is értelmes oktatási egységként működni. A modulok rugalmasan alkalmazhatók, lehetőség van a modulok sorrendjének változtatására vagy a tananyag összeállítására az aktuális oktatási célok és a diákok igényei szerint. A moduláris oktatási rendszerek lehetővé teszik a diákoknak, hogy saját tanulási útvonalakat válasszanak, amelyek megfelelnek az érdeklődésüknek és tanulási stílusuknak.

A hazai ápolóképzés jellemzői

Az elmúlt 25 évben a középfokú szakképzés területén számos alkalommal változtak a szakképzéseket szabályozó dokumentumok. A jelenleg hatályos 2019. évi LXXX. törvény a szakképzésről a Szakképzés 4.0 szakmapolitikai koncepció alapján (amely szinkronban van az európai képesítési keretrendszerrel és a magyar képesítési keretrendszerrel) a tanulási eredményekre (learning outcome) helyezi a hangsúlyt. A követelményeket *deskriptorok* (egy adott tevékenység jellemzőivel) segítségével írja le, ami a tudás, képesség, attitűd autonómia-felelősség meghatározásából áll. Ezek az elemek határozzák meg, hogy a leendő szakember mire lesz képes jövőben munkahelyén, mit tud elvégezni az adott szakképzettsége birtokában (Farkas, 2017).

A 2019. évi szakképzési törvény (Szkt) és végrehajtási rendelete (Szkr) alapján minden szakképző intézménynek rendelkezni kell szakmai program-

mal. A szakmai program számos egyéb elem mellett oktatási programokat (közismereti oktatási program, alapoktatás oktatási programja, szakirányú oktatás képzési programja) különít el. A szakirányú oktatás képzési programja továbboszlik tanulási területekre, s ezen belül tananyagelemekre, illetve témakörökre (2019. évi LXXX. törvény; 12/2020. [II. 7.] kormányrendelet).

A szakképzési törvény hatálya alá eső általános ápolóképzés a szabályozott EU-konform szakképesítések közé tartozik, amelynek főbb elemeit az Európai Parlament és az Európa Tanács a szakmai képesítések elismeréséről szóló 2005/36/EK irányelve szabályozza (EU-irányelv, 2013). Az irányelv többek között meghatározza a képzésbe történő belépés feltételeit, a képzés főbb tartalmi elemeit és idejét.

A jelenleg hatályos jogszabályok alapján középfokon három szinten hét különböző képzés keretében szerezhető meg valamilyen ápolói alapképesítés. Ezek közül kizárólag az általános ápoló (5 0913 03 01) felel meg az EU irányelveinek.

A jelenleg hatályos általánosápoló-képzés spirális felépítésű duális képzés, amely felöleli több, korábban önálló szakképesítést (például körzeti közösségi, pszichiátriai, onkológiai, geriátriai szakápoló) tananyagtartalmát. A program alapját a képzési kimeneti követelményekben meghatározott ágazati alapképzés képezi, amelyet a szakirányú oktatás követ. A KKK képezi a képzési programok alapját, amelynek fejlesztése a szakképző intézmények feladata.

Az ápolóképzési program fejlesztésének lépései

A jó gyakorlat

Milyen jellemzőkkel kell rendelkeznie egy korszerű ápolói oktatási programnak? – merülhet fel a kérdés az olvasóban. Erre a kérdésre a nemzetközi trendek áttekintése adhat választ (Kerr & Rainey, 2021). Az oktatás optimális körülmények között, legyen:

- *Tanulóközpontú:* Az ápolóképzésnek a tanulók igényeit és készségeit figyelembe kell vennie. Az oktatási programokat úgy kell kialakítani, hogy lehetővé tegyék az egyéni tanulási stílusokat és tempót, valamint támogassák a tanulók szakmai fejlődését.
- *Gyakorlatorientált:* A gyakorlati készségek fejlesztése kiemelten fontos az ápolóképzésben. A beteg nélküli skillgyakorlatok és szimulációk lehetővé teszik a diákok számára, hogy valós környezetben gyakoroljanak anélkül, hogy a betegeket veszélyeztetnék. A klinikai gyakorlatok

a szimulációs környezetben megszerzett készségek adaptálását, elmélyítését szolgálják.

- *Technológiaorientált:* A modern technológia, például az egészségügyi informatikai rendszerek és az elektronikus egészségügyi dokumentáció, kulcsfontosságú a hatékony és pontos ápolási gyakorlatban. Az ápolóképzésnek fel kell készítenie a diákokat e technológia használatára.
- *Evidenciákra épülő:* Az ápolóképzésnek olyan készségeket és kompetenciákat kell fejlesztenie, amelyek lehetővé teszik a diákok számára az empatikus magatartást, a felelősségteljes gondolkodást, a megszerzett tudásuk alkalmazását. Ez magában foglalja az evidenciákra alapuló gyakorlatot és a kritikus gondolkodást.
- *Páciensközpontú:* Az ápolóknak meg kell tanulniuk kezelni a különböző szociokulturális kezegekből származó betegeket. A páciensközpontú ellátás és a kommunikációs készségek fejlesztése fontos a betegek bizalmának és elégedettségének elnyerése érdekében.
- *Fenntarthatóság és környezetifelelősség-központú:* Az ápolóknak tisztában kell lenniük a környezeti fenntarthatóság és a zöldgyakorlat fontosságával. Az oktatási programoknak be kell építeniük a fenntarthatósági szempontokat és a környezeti felelősséget az ápolás gyakorlatába.
- *Folyamatos szakmai fejlődést támogató:* Az ápolóképzésnek támogatnia kell az életem át tartó tanulást. A gyorsan változó egészségügyi gyakorlat és technológia miatt az ápolóknak folyamatosan frissíteniük és bővíteniük kell ismereteiket.
- *Értékelés- és visszajelzés-orientált:* Az oktatási programoknak hatékony értékelési módszereket kell alkalmazniuk, és folyamatos visszajelzést kell adniuk a diákoknak a teljesítményükről. Ez teszi lehetővé a fejlődést és a készségek szinten tartását.

A fenti alapelvek átgondolása után tekintsük át lépésről lépésre az oktatási program fejlesztésének állomásait. Természetesen egy jó program kialakításához számos jó út vezethet. Az alábbi folyamatleírás egy ajánlás azoknak a képzőknek, akik belevágnak egy új tantervfejlesztés komoly és nehéz feladatába.

Helyzetelemzés

A programfejlesztést minden esetben több szempontot figyelembe vevő helyzetelemzésnek kell megelőznie, amelynek ki kell térnie:

- a jogszabályi környezetre (törvények, rendeletek, KKK);
- a leendő ápolók által nyújtott szolgáltatást

- igénybe vevők körére, szociokulturális közegére (nemzetiségek, szokásrendszerek, vallások);
- a képzésben résztvevők előképzettségére (alapkivált iskolai végzettség, érettségire épülő képzés, egészségügyi végzettséggel rendelkező felnőttek képzése);
 - az oktatói erőforrások elemzésére (létszám, végzettség, szakmai gyakorlat, életkor, leterheltség stb.);
 - az oktatás tárgyi és technikai feltételeinek feltérképezésére (skill, szimulációs termek, eszközök elérhetősége, száma);
 - a pénzügyi erőforrásokra (új eszközök beszerzése, csoportbontások pénzügyi fedezete stb.);
 - a klinikai környezetet biztosító duális partner(ek) erőforrásaira (befogadóképesség, profil, betegforgalom);
 - a jelenleg működő horizontális és vertikális programok tartalmára, az általuk nyújtott kompetenciákra (egészségügyi képzések, BSc);
 - nemzetközi tapasztalatok, irányvonalak áttekintésére (jó gyakorlatok és eredmények);
 - a jövőképre (milyennek képzeljük el a jövő ápolóját?).

A fenti szempontok alapján egyértelmű, hogy nem létezik olyan univerzális helyi oktatási program, amely minden szakképző intézmény számára megfelelő, hiszen minden intézmény más és más kondíciókkal rendelkezik.

Alapvetések meghatározása

Küldetésnyilatkozat

A küldetésnyilatkozat az iskola célkitűzéseinek rövid, néhány mondatos megfogalmazása, amely megkülönbözteti a többi hasonló intézménytől. Leírja a létezésük okait, hitvallásukat, és az oktatási intézmény értékeit. A küldetésnyilatkozat kitérhet az iskola történelmi hátterére, orientációjára, oktatási filozófiájára, célkitűzéseire, elkötelezettségére (Pearce & David, 1987).

Tantervi modell kiválasztása

A fejlesztés elején tisztázni kell, hogy az oktatási program milyen filozófiai irányzatot (például tartalom-, folyamat- vagy eredményalapút) fog követni, illetve milyen szerkezeti modell (például lineáris, spirális vagy moduláris) alapján fog felépülni.

Célszerű átgondolni, hogy a program értékelése hogyan és milyen eszközökkel kerül megvalósításra. A program értékelési technikáiról még a későbbiekben szót ejtünk.

Az eredmények és célok meghatározása

Az oktatási programoknak egyértelműen meg kell fogalmaznia, hogy a sikeresen végzett tanuló:

- milyen kompetenciákkal fog rendelkezni,
- a tanulóknak milyen szinten kell teljesítenie az egyes tanulási egységeket,
- a megszerzett végzettségével milyen szakterületen és munkakörben tud majd elhelyezkedni.

Programfejlesztői munkacsoportok kialakítása

Az iskolai szintű programfejlesztés három szakértői csoportját kell elkülönítenünk:

- *Fejlesztésmenedzsment.* Az alapvetéseket (képzési filozófia, képzési struktúra, helyzetelemzés, tartalomtérkép, időütemezés stb.) néhány főből álló testületnek kell meghatároznia. A munkacsoportba az iskola szakmai vezetésének, a klinikai gyakorlóhelynek (duális partner), a fenntartónak, a szakmai köztestületnek és mivel technikai képzésről van szó, a partner felsőoktatási intézménynek célszerű szakértőket delegálnia. Érdemes megfontolni külső tantervi szakértő bevonását a munkába.
- *Tananyagszakértők.* A program részleteit modulonként (tanulási területenként) oktatókból kialakított munkacsoportok dolgozzák ki. Lebontják a KKK deskriptorait a tanulási terület szintjére, meghatározzák az oktatási tartalmakat, oktatási és értékelési módszereket.
- *A validáló csoport* feladata az oktatási program véleményezése és értékelése. A programmal kapcsolatos konzultációk során ki kell kérni az összes érdekelt fél véleményét. Lehetőséget kell biztosítani, hogy a javaslatok beépüljenek a programba.

A tartalom meghatározása

A képzési tartalom meghatározásakor minden esetben a KKK-ban megfogalmazott kompetenciákból (deskriptorokból) kell kiindulni, figyelembe véve az erőforrásokat. A kompetenciákat logikai halmazokba célszerű rendezni, amelyek a tanulási területek alapját, a képzés vázát fogják képezni.

A tanulási területeket az integráció és koherencia elveit figyelembe véve egy tartalomtérképbe rendezhetjük, amiben meghatározásra kerülnek az egymásra épületek, parallelitások, időkeretek és az esetleges belső mérési pontok.

A tananyagszakértői csoportoknak tovább kell bontania a deskriptorokat és alcsoportokba rendezni a tevékenységeket, amelyek a feldolgozásra kerülő

tanulási területek, illetve tananyagelemek tartalmát fogják képezni.

A tartalomtérkép és a lebontott deskriptorok alapján kerülnek meghatározásra a kötelező és a szabadon választható tananyagelemek témakörei, képzési tartalmai, belépési feltételei, értékelési módszerei és az oktatáshoz szükséges feltételek (helyszín, eszköz, tankönyv, segédlet).

Megjelölésre kerülnek a skill-, szimulációs és klinikai gyakorlatok, amelyet össze kell kapcsolni az osztálytermi tanulással. Ez történhet:

- oktatásszervezési módszerekkel (az elméleti tartalmakat minden esetben a gyakorlati elemekkel kötik össze – időbeli közelség),
- megegyező oktatóval (az elméleti oktató vezeti a gyakorlatokat is),
- klinikai tapasztalatok felhasználásával projektek, esettanulmányok, eljárásrendek elemzésével (munka melletti képzés).

A klinikai gyakorlatok szervezhetőek blokkrendszerben (többhetes összefüggő gyakorlatok), integráltan (heti rendszerességgel) vagy ezek kombinációjával. A deskriptorok alapján kell eldönteni, hogy melyiket alkalmazzuk. Amennyiben egy-egy vizsgálati eljárás (például képkalkotó eljárások) bemutatása a cél, akkor célszerű integráltan szervezni a gyakorlatot, míg az ápolási folyamat elsajátítása hosszabb klinikai gyakorlati időt igényel.

A tananyagtartalomnak tükröznie kell a jelen tudományos gondolkodását, bizonyítékokon alapuló gyakorlatát és a jövő trendjeit. Meg kell találni az egyensúlyt a fontos és kevésbé fontos, illetve általános és részletes között. Ez néha nem könnyű feladat, hiszen az oktatók minden esetben a saját témakörüket tartják a legfontosabbnak. A döntési helyzet feloldásában a deskriptorok nyújthatnak iránymutatást.

Az időkeretek is általában neuralgikus pontok. Minden esetben a tananyagtartalomhoz és a tanulmányi ciklusokhoz (például félév, tanév, szorgalmi időszak) kell igazítani az óraszámokat.

A tananyagfejlesztő csoportoknak szoros szimbiózisban, formális és informális keretek között kell dolgozniuk. A munkaanyagoknak a fejlesztők között nyilvánosnak kell lenniük.

Az oktatási programoknak az alábbi főbb egységekből kell állnia:

- A képzés technikai adatai (elnevezés, tantervi modell, képzési szint, belépési feltételek, képzési idő, jogszabályi hátterek).
- A program filozófiai megközelítése (küldetése, céljai, eredményei).
- Tartalomtérkép (tantervi háló), tanulási területek, tananyagelemek.

– Tanulási területek leírása:

- alábontott deskriptorok,
- a tanulási terület célja,
- tárgyi és személyi feltételek,
- belépési feltételek,
- tananyagelem- (kurzus-) leírások:
 - témakörök,
 - órakeretek,
 - oktatási módszerek,
 - javasolt irodalom,
 - értékelési módszerek.

– Fogalommeghatározások.

A program validálása

A képzési program validálása alatt a program összes komponensének szisztematikus, összegző vizsgálatát, elemzését értjük, amely értékelő következtetéseket eredményez, amelyet minden esetben a program bevezetése előtt kell elvégezni. Célja, hogy visszajelzést kapjanak a fejlesztők a tantervi koncepció felépítéséről, logikájáról és koherenciájáról, megvalósíthatóságáról, az oktatott tartalmak hasznosságáról (Herbener & Watson, 1992).

A validálás lehet belső vagy külső, illetve mindkettő. A belső validálás az oktatási intézményen belül történik az oktatók bevonásával, míg a külső értékelést független szakértőknek, szakmai szervezetnek, munkáltatóknak, hatóságoknak, illetve a fenntartónak kell elvégezniük. Természetesen a külső és belső validálás szempontjai eltérők, de mindig egységes és előre meghatározott szempontok alapján kell, hogy történjen.

A beérkezett vélemények alapján a fejlesztést végző menedzsmentnek kell eldöntenie, hogy miben történjen változtatás (kiegészítés, elhagyás, módosítás).

Az új ápolói program bevezetése

Az új program hatékony megvalósításához segítő és jövőbe mutató vezetésre, a változást elősegítő szervezeti kultúrára és légkörre, az erőforrások tervezésére és koordinációjára, a résztvevők képzésére és fejlesztésére, a folyamat nyomon követésére, ellenőrzésére és támogatására van szükség (Horder, 2000).

Egy új program bevezetése számos buktatót rejt, ezért az iskola vezetőségének rendelkeznie kell jövőképpel és képesnek kell lennie arra, hogy elképzeléseit megfogalmazza az összes érdekelt számára. Fontos, hogy ezt a jövőképet az oktatók elfogadják és átültessék a napi oktatói munkájukba. A munkatársak változáshoz való hozzáállása különböző.

Vannak, akik hívei a változásnak és vannak, akik „rutinorientáltak”. Teret kell engedni a kollégáknak, hogy átgondolják és megfontolják az új oktatási elképzeléseket, fórumot kell teremteni a programmal kapcsolatos aggodalmaik és félelmeik megfogalmazására. Segíteni kell őket a teljes oktatási folyamat alatt (coaching).

A változások fokozatos bevezetésére elegendő időt kell szánni, amelyben egy pilot program nagy segítséget nyújthat. A programok eredményeit és nehézségeit időről időre monitorozni szükséges, amelynek tapasztalatait át kell vezetni a programba.

Összefoglalás

Az oktatási programok fejlesztése létfontosságú az oktatási rendszerek hatékonyságának és relevanciájának fenntartásához. Minden esetben célszerű követni a képzésfejlesztés lépéseit:

1. *Célkitűzések és célok meghatározása:* Az első lépés az új oktatási program céljainak meghatározása. Kérdezd meg magad, hogy mit szeretnél elérni az új programmal. Például, milyen kompetenciákkal vagy készségekkel szeretnéd felruházni a diákokat.
2. *Tanulási eredmények meghatározása:* Az új oktatási program elkészítése előtt határozd meg a tanulási eredményeket. Ezek a konkrét és mérhető célok, amelyek meghatározzák, mit kell tudniuk vagy mire kell képesnek lenniük a diákoknak a képzés befejezésekor. Itt a KKK-ból kell kiindulnod.
3. *Tartalom kiválasztása és fejlesztése:* Válaszd ki vagy fejleszd ki azokat a tananyagokat és forrásokat, amelyek szükségesek az új oktatási programhoz. Győződj meg róla, hogy azok összhangban vannak a célokkal és az eredményekkel.
4. *Oktatási program összeállítása:* Készítsd el az oktatási programot, amely tartalmazza a tanulási területeket, tananyagelemeket, témaköröket, a képzés struktúráját, óratervét. Határozd meg a tanulási/tanítási elemek sorrendjét.
5. *Tanítási módszerek és eszközök kiválasztása:* Döntsd el, milyen tanítási módszereket és eszközöket fogsz használni az új oktatási programban. Például előadások, gyakorlati feladatok, projektalapú tanulás vagy online oktatás.
6. *Eszközök és erőforrások előkészítése:* Győződj meg arról, hogy rendelkezésre állnak azok az eszközök és erőforrások, amelyekre szükséged van az oktatási program megvalósításához. Ez lehetőségeket jelenthet az oktatási techno-

lógiaiak, laboratóriumok, könyvek vagy egyéb eszközök fejlesztésére.

7. *Diákok és oktatók tájékoztatása:* Tájékoztasd a diákokat és az oktatókat az új oktatási program bevezetéséről. Közzölj információkat a célokról, a tanulási eredményekről és az elérhető erőforrásokról.
8. *Tanártovábbképzés és -felkészítés:* Készítsd fel az oktatókat az új oktatási program megvalósítására. Lehet, hogy szükség van képzésre vagy továbbképzésre az új tanítási módszerek és eszközök használatához.
9. *Pilotprogram megszervezése:* Indítsd el az oktatási program pilótaverzióját. Teszteld azokat a tanítási módszereket és tartalmakat, amelyeket terveztél. Ez lehetővé teszi az apróbb módosításokat és javításokat a programban.
10. *Értékelés és javítás:* Folyamatosan értékeld az új oktatási programot, és kérj visszajelzést az oktatóktól és a diákoktól. Az észrevételek alapján, ha szükséges, végezz javításokat.
11. *Teljes bevezetés:* Miután az új oktatási programot sikeresen tesztelted és finomítottad, hajtsd végre a teljes bevezetést. Kezdd meg az oktatást az új oktatási program alapján, és biztosítsd a diákok támogatását és a folyamatos értékelést.
12. *Folyamatos fejlesztés:* Az új oktatási program bevezetése után ne felejtssd el folyamatosan értékelni és fejleszteni. Figyeld a diákok teljesítményét, a diákok és a duális képzőhely elégedettségét, a tanítási módszereket, hajtsd végre szükséges módosításokat az optimalizálás érdekében.

Az ápolóképzésnek alkalmazkodnia kell a társadalmi és technológiai változásokhoz, lehetőséget kell biztosítani a tanulók számára a kritikus gondolkodás és a szükséges készségek megszerzésére. A megfelelő módszerek és megközelítések segíthetik az oktatási programok fejlesztését és a tanulók sikeres felkészítését a jövő kihívásaira.

Köszönetnyilvánítás

Ezúton szeretnék köszönetet mondani *Ujváriné dr. habil Siket Adrienn* egyetemi docens asszonynak és *dr. Pápai Tibor* főiskolai docens úrnak, hogy javaslataikkal és ötleteikkel segítették a cikk megírását.

Érdekeltségek: A szerzőnek nincsenek érdekeltségei.

Anyagi támogatás: A közlemény megírása, illetve a kapcsolódó kutatómunka anyagi támogatásban nem részesült.

Irodalomjegyzék

- 12/2020. (II. 7.) kormányrendelet a szakképzésről szóló törvény végrehajtásáról.
2019. évi LXXX. törvény a szakképzésről.
- Az Európai Parlament és a Tanács 2013/55/EU irányelve (2013. november 20.) a szakmai képzések elismeréséről szóló 2005/36/EK irányelv és a belső piaci információs rendszer keretében történő igazgatási együttműködésről szóló 1024/2012/EU rendelet (az IMI-rendelet) módosításáról. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:32013L0055>
- Bárdossy, I. (2006). A curriculumfejlesztés elméleti és gyakorlati kérdései. In: Bárdossy, I., Forray, R. K., Kéri, K. (szerk.). *Tananyagok a pedagógia szakos alapképzéshez*. PTE BTK Neveléstudományi Intézet HEFOP 3.3.1-P-2004-09-0134/1.0 jelű projekt Pécs, 2006. május 31. Letöltve: <https://mek.oszk.hu/15600/15612/pdf/hefop05.pdf>
- Eisner, E. (1994). *The Educational Imagination: On the Design and Evaluation of School Programs*. New York: Macmillan College Publishing.
- Farkas, E. (2017). *Szegédlet a tanulási eredmények írásához a szak-
képzési és felnőttképzési szektor számára*. Budapest: Oktatási Hivatal.
- Herbener, D. J., & Watson, J. E. (1992). Models for evaluating nursing education programs. *Nursing Outlook*, 40(1), 27–32.
- Holder, J. (2000). Leadership in a multiprofessional context. (2000). *Medical Education*, 34(3), 203–205. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2923.2000.00643.x>
- Kerr, H., & Rainey, D. (2021). Addressing the current challenges of adopting evidence-based practice in nursing. *British Journal of Nursing (Mark Allen Publishing)*, 30(16), 970–974. <https://doi.org/10.12968/bjon.2021.30.16.970>
- Pearce, J. A. & David, F. (1987). Corporate mission statements: The bottom line. *Academy of Management Executive*, 1(2): 109–116 <https://doi.org/10.5465/ame.1987.4275821>
- Spady, W. G. (1994). Choosing outcomes of significance. *Educational Leadership*, 51(5): 18–22.
- Uys, L. & Gwele, N. (2005). *Curriculum Development in Nursing: Process and Innovation*. Routledge 2 Park Square, Milton Park, Abingdon, Oxon OX14 4RN <https://doi.org/10.4324/9780203313343>

ICN ÁLLÁSFOGLALÁS AZ ÁPOLÁS ÉS A DIGITÁLIS EGÉSZSÉGÜGY JÖVŐJÉRŐL

Az Ápolók Nemzetközi Tanácsa (International Council of Nurses, ICN) az „Egészségügy digitális átalakítása és az ápolási gyakorlat” címmel új állásfoglalást adott ki, mely bemutatja, hogyan „segíthetik az digitális technológiák az egyenlő és egyetemes hozzáférést az egészségügyi szolgáltatásokhoz, növelhetik az egészségügyi rendszerek hatékonyságát és megbízhatóságát, javíthatják a betegek és egészségügyi dolgozók biztonságát, válaszolhatnak az egészségügyi személyzet hiányára, csökkenthetik a költségeket, és végül javíthatják az emberek egészségi állapotát.”

Az ICN többféle megközelítésben fogalmazta meg álláspontját és ajánlásait, egyrészt mint az ápolás globális hangja, másrészt megszólítva a nemzeti ápolói egyesületeket, harmadrészt kérve az egyéneket, az ápolókat, akik klinikusként, oktatóként, kutatóként, politikai befolyásolóként vagy épp vezetőként töltik be szerepüket.

Kiemelendő az állásfoglalásból, hogy az ICN:

- „támogatja a megfelelő digitális egészségügy előre mozdítását annak érdekében, hogy eleget tegyen a népesség egészségügyi igényeinek, erősítse az egészségügyi rendszereket és válaszoljon a betegellátási személyzet hiányára.
- azt vallja, hogy az ápolóknak részt kell venniük a nemzeti és globális digitális egészségügyi döntéshozó fórumokban, és be kell vonni őket a digitális egészségügyi termékek és digitalizált egészségügyi rendszerek tervezésébe, tesztelésébe és bevezetésébe.
- azt vallja, hogy az ápolóknak részt kell venniük az új és fejlődő digitális egészségügyi technológiák monitorozásában és értékelésében.
- azt vallja, hogy az ápolói vezetők kulcsfontosságú szerepet játszanak a digitális egészségügy előmozdításában, és támogatást, valamint erőforrásokat kell biztosítani számukra a digitális átalakulásért.”

(Forrás: <https://www.icn.ch/news/future-nursing-and-digital-health-new-icn-position-statement-highlights-opportunities-and>)